

UUSI HANKINTALAKI MUUTTA JULKISIA ELINTARVIKEHANKINTOJA

Ju-Ha
Consulting Oy

Mia Koljonen

www.juhaconsulting.fi

HANKINTALAIN VALMISTELUN TILANNE

- **Hankintalakiesitys eduskunnalle viimeistään kesäkuussa 2016**
- Työ- ja elinkeinoministeriö on viimeistelemässä hankintadirektiivit voimaan saattavan hankintalain kokonaisuudistuksen hallituksen esitystä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viimeistään kesäkuussa 2016.
- Tavoitteena on että uusi hankintalainsäädäntö olisi voimassa mahdollisimman pian loppuvuodesta 2016.

HANKINTALAINSAÄDÄNNÖN KOKONAISUUDISTUS

- Hankintalainsäädännön kokonaisuudistuksen tavoitteena on muun muassa yksinkertaistaa hankintamenettelyjä.
- Uudistuksessa kehitetään sitä, että esimerkiksi työllisyyteen, terveyteen ja sosiaalisiin näkökohtiin liittyvät tekijät otetaan paremmin hankinnoista huomioon.
- Lisäksi tarkoituksena on parantaa pk-yritysten osallistumista tarjouskilpailuun, tarkastella kansallisia kynnysarvoja sekä luoda hankinnoille valvontamekanismi.
- Uudistuksen taustalla ovat huhtikuussa 2014 annetut EU:n julkisia hankintoja koskevat direktiivit. Direktiivit uudistavat lähes kokonaan nykyisen hankintoja koskevan EU-säätelyn.
- Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa linjataan, että Suomen kokonaisuudistus valmistellaan direktiivien pohjalta. Kokonaisuudistus tukee myös hallitusohjelman kirjauksia.

TAVOITTEITA JA KEINOJA

- Yksikertaisempaa ja joustavampaa – vähemmän dokumentaatiota
- neuvottelumenettelyn käyttö laajemmaksi, mahdollisuus tarjousten tarkentamiseen
- Sähköiset työkalut käyttöön ja kevennyksiä päätösten perusteluvollisuuteen
- PK-näkökulma – hankintojen jakaminen suotavaa
- Sosiaaliset ja muut yhteiskunnalliset tavoitteet – esim. työehtojen noudattaminen alihankinnoissa
- työrikkokset pakolliseksi poissulkuperusteeksi
- Ympäristö ja innovaatiot – elinkaarikustannukset
- Kansallinen painotus - laatu huomioon
- Markkinoiden kartoitus ennakkoon
- Yksinkertaisemmat kansalliset menettelyt

EHDOTUS KYNNYSARVOIKSI JA SIDOSYKSIKÖN ULOSMYYNTI

Kynnysarvojen korotuksia:

- Tavara- ja palveluhankinnat 30 000 e => 60 000 e
 - SoTe-palveluhankinnat 100 000 e => 300 000 e
 - Käyttöoikeussopimukset (palvelut) 30 000 e => 500 000 e
 - Käyttöoikeusurakat 150 000 e => 500 000 e
-
- Sidosyksikön ulosmyynti: enintään 10 % liikevaihdosta
 - Mitä merkitsee teidän kunnassanne?

MITÄ UUTTA TULOSSA

65 § : Markkinakartoitus –

Pykälässä säädettäisiin markkinakartoituksista, joita hankintayksikkö voi käyttää ennen hankintamenettelyn aloittamista. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 40 artiklaan. Pykälä olisi uusi.

- 66 § : Ehdokkaan tai tarjoajan osallistuminen hankinnan valmisteluun

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että hankinnan valmisteluun osallistuneen tahon saa sulkea 81 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisesti pois tarjouskilpailusta vain, jos hankintayksiköllä ei tosiasiallisesti ole muita keinoja varmistaa 3 §:ssä mainittujen periaatteiden toteutumista.

67 -70 § : TARJOUSPYYNTÖ, TARJOUSPYYNNÖN SISÄLTÖ, TARJOUSPYYNNÖN ASETTAMINEN EHDOKKAIDEN JA TARJOAJIEN SAATAVILLE, EHDOKKAILLE OSOITETTU KUTSU

Määräajat, vertailuperusteet, keskeiset sopimusehdot, vaihtoehtoisten tarjousten sallittavuus, osatarjousten hyväksyttävyyys ja vaihtoehtoihin toteutustapoihin liittyvät vähimmäisehdot

- Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa tulisi edellä mainittujen tietojen lisäksi ilmoittaa myös sellaiset muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä sekä tarjouksen tekemisessä. Tarjouspyynnössä ilmoitettavat tiedot riippuvat hankinnan sisällöstä, koosta ja luonteesta.
- Lähtökohtana on 1 momentin mukaisesti, että tarjoajilla on riittävät tiedot vertailukelpoisten tarjousten tekemiseen.

74 § : TARJOUKSEN JA OSALLISTUMISHAKEMUKSEN VAATIMUSTENMUKAISUUDEN OSOITTAMINEN

- Pääsääntönä on edelleen että tarjousten ja osallistumishakemusten tulee täyttää hankinnan asiakirjoissa ilmoitetut vaatimukset ja selvitykset
- Pykälän 2 momentissa annettaisiin hankintayksiköille nykyistä laajemmat mahdollisuudet pyytää ehdokkaita ja tarjoajia toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja tai asiakirjoja hankintayksikön asettamassa määräajassa. Säännös perustuu hankintadirektiivin 56 artiklan 3 kohtaan.
- Tarjousten täsmentäminen ja täydentäminen olisi sallittua, jos kysymys olisi epäolennaisesta puutteesta, ristiriidasta taikka virheestä. Sallittua olisi esimerkiksi pyytää tarjoajaa korjaamaan tarjouksessa oleva muotovirhe, kuten puuttuva allekirjoitus taikka täydentämään puuttuva tarjouksen voimassaoloa koskeva tieto.
- Sallittua olisi lisäksi pyytää tarjoajaa täsmentämään hinnoittelua koskeva virhe, kuten väärä valuutta taikka hinnoitteluyksikkö taikka ilmeinen hinnan suuruus luokkaa koskeva virhe (pilkkuvirhe tai vastaava), joka on esimerkiksi pääteltävissä muusta tarjouksesta.

TARJOUKSEN TAI OSALLISTUMISHAKEMUKSEN TÄSMENTÄMINEN, MAHDOLLISTA...

- Tällainen voisi olla esimerkiksi tarjouspyynnöstä poikkeava maksuehto. Hankintayksikkö voisi pyytää tarjoajaa myös toimittamaan tarjouksesta puuttuvan liitteen, jota ei käytetä tarjousten vertailussa ja jolla ei ole olennaista merkitystä, mutta joka on tarpeen esimerkiksi hankintasopimuksen tekemistä varten.
- Sallittua ei olisi pyytää täsmennyksiä, korjauksia ja täydennyksiä siten, että menettelyllä olisi olennainen vaikutus ehdokkaan tai tarjoajan asemaan.
- Esim. tarjouspyynnön vastaista tuotetta ei saa pyytää vaihtamaan!

75 § : HANKINTASOPIMUKSEN JAKAMINEN OSIIN

- Pykälä perustuu hankintadirektiivin 46 artiklan 1-3 kohtiin. Pykälä olisi uusi.
- Pykälässä tarkoitettu hankinnan jakaminen osiin olisi siis hankintalain mukaan sallittua ja se olisi siksi erotettava tämän lain 31 §:n mukaisesta hankintojen pilkkomiskiellosta. Pilkkomisen ja jakamisen eroa on käsitelty 31 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.
- Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin, että mikäli hankintayksikkö ei jaa hankintasopimusta osiin, tulisi sen kertoa päätöstä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa taikka 122 §:n mukaisessa hankintapäätöksessä taikka 123 §:n mukaisessa hankintamenettelyä koskevassa kertomuksessa. Hankintadirektiivin johdannon mukaan jos hankintaviranomainen päättää, että sopimuksen jakaminen osiin ei olisi asianmukaista, erillisessä selvityksessä tai hankinta-asiakirjoissa olisi mainittava pääasialliset syyt hankintaviranomaisen valintaan.

76 § : VAIHTOEHTOISET JA RINNAKKAISET TARJOUKSET

- Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksiköllä olisi mahdollisuus sallia tarjoajien esittää vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa hankinta. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että hankintayksiköllä olisi lisäksi mahdollisuus vaatia tarjoajia esittämään vaihtoehtoja
- Hankintayksikön tulisi hankintailmoituksessa ilmoittaa hyväksyykö se vaihtoehdot. Jos tällaista ilmoitusta ei ole tehty, vaihtoehtoja ei saisi hyväksyä.
- Rinnakkaisista tarjouksista on kyse silloin kun yritys jättää useamman tarjouksen, jotka vastaavat samaa hankintayksikön laatimaa hankinnan kohteen kuvausta. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin kun yritys edustaa useampaa tuotemerkkiä ja haluaa tarjota niitä kaikkia. Jos hankintayksikkö haluaa kieltää useamman tarjouksen jättämisen, tulee sen ilmoittaa tästä selkeästi tarjouspyynnössä.

77 § : ALIHANKINTA

- Pykälässä säädettäisiin hankintayksikön velvollisuudesta sekä mahdollisuudesta vaatia suunniteltuja alihankintoja koskevia tietoja. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 71 artiklaan ja pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 48 §:n 1 momenttia. Hankintayksikön harkintavallassa on määritellä kussakin hankinnassa sille hankinnan kannalta merkitykselliset alihankkijat, joita koskevista tiedoista on kyse, siten, että tästä ei aiheudu tulkintaongelmia.
- Alihankkijaksi tulisi katsoa vain konkreettisesti tavaran tai palvelun tuottamiseen osallistuva toimittaja. Esimerkiksi tarjoajan tavarantoimittajan tai tilintarkastusyhteisön kaltaisia yhteistyökumppaneita ei olisi tarkoituksenmukaista katsoa alihankkijoiksi.

ALIHANKINTA....JATKOA

- Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hankintaviranomaisen velvollisuudesta vaatia pääsopimuskumppania ilmoittamaan sellaisten alihankkijoiden nimet, yhteystiedot ja lailliset edustajat, jotka työskentelevät hankintayksikön välittömässä valvonnassa olevissa tiloissa.
- Alihankintana tehtyjen töiden parempi seuranta ja läpinäkyvyys mahdollistavat sen, että hankintayksikkö pystyy paremmin kiinnittämään huomiota harmaan talouden torjuntaan.
- Hankintayksikön tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota suhteellisuusperiaatteeseen siten, että se ei vaadi yrityksiltä liian pitkälle meneviä selvityksiä, jotka näiden on vaikea hankkia.
- Pykälän 4 momentti on uusi ja se perustuu direktiivin 63 artiklan 2 kohtaan. Säännös mahdollistaisi sen, että hankintayksikkö kieltää pääsopimuskumppaniaan käyttämästä alihankkijoita silloin kun kyseessä on erityisen kriittiset työt.

78 § : ALIHANKKIJOIDEN POISSULKEMINEN – UUSI

- Pykälässä säädettäisiin hankintaviranomaisen oikeudesta harkintansa mukaan tarkistaa tarjoajan lisäksi myös alihankkijoiden osalta mahdolliset poissulkemisperusteet sekä näiden poissulkemisesta. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 71 artiklaan.
- Asiasta säättäminen on direktiivissä jätetty jäsenvaltion päätettäväksi. Jotta hankintayksikölle jäisi asiassa harkintavaltaa, ehdotetaan, ettei säännös olisi pakottava. Kuitenkin silloin kun hankintayksikkö on tarkastanut alihankkijan poissulkemisperusteet tulee sen vaatia alihankkija korvattavaksi, jos pakollisia poissulkemisperusteita havaitaan.

TARJOAJAN POISSULKEMINEN

- Harkinnanvaraisiin poissulkemisperusteisiin ehdotetaan lisättäväksi, että hankintayksikkö voisi sulkea tarjouskilpailusta tarjoajan, joka on rikkonut ympäristöoikeudellisia velvoitteitaan. Lisäedellytyksenä olisi, että hankintayksikkö voi näyttää rikkomuksen toteen. Säännös perustuu uuteen hankintadirektiiviin ja on uusi. Säännöksen tarkoituksena olisi ammattitoiminnan vakavan virheen poissulkemisperusteen tavoin ehkäistä tarjoajan lainsäädännön vastaisten toimien ja epäluotettavuuden synnyttämiä riskejä hankintasopimuksen toteuttamiselle. Ehdotetun lainkohdan tarkoittamia rikkomuksia voisivat olla esimerkiksi rikoslain 48 luvun mukaiset ympäristörikokset

MERKKIEN KÄYTÖN ON TARKOITUS HELPOTTUA

- Hankintalakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi pykälä merkkien käytöstä hankinnan kohteen kuvauksessa. Pykälässä säädettäisiin hankinnan kohteen kuvaamisessa käytettävistä apuvälineistä kuten
- ympäristöominaisuuksiin,
- sosiaalisiin ominaisuuksiin tai
- muihin ominaisuuksiin liittyvistä merkeistä.
-
- Pykälä perustuu hankintadirektiiviin (2014/24/EU) ja vastaa pitkälti vuoden 2007 hankintalain 45 §:ää.
- Vuoden 2016 säännöksessä mahdollistettaisiin kuitenkin aiempaa lakia laajemmin viittaaminen ympäristömerkkien lisäksi myös sosiaalisiin ominaisuuksiin tai muihin ominaisuuksiin perustuviin merkkeihin. Lisäksi uusi säännös mahdollistaisi suoraan tietyn merkkiin vaatimisen sen perusteisiin viittaamisen sijaan.

EI KUITENKAAN VELVOLLISUUS KÄYTTÄÄ MERKKEJÄ

- Hankintayksiköllä ei olisi velvollisuutta viitata merkkiin, vaan se voisi edelleen muutoin määritellä ne ominaisuudet, jotka hankinnan kohteella tulee olla. Hankintayksikkö voisi esimerkiksi määritellä hankinnan kohteen asettamalla tietyt vaatimukset ja todeta mitkä merkit ainakin täyttävät vaaditut ominaisuudet, asettamatta vaatimukseksi kuitenkin kyseisiä merkkejä.
- Lakiehdotuksen mukaisina merkkeinä voisi tulla kyseeseen muun muassa Euroopan unionin ympäristömerkki **EU-kukka** ja Pohjoismaiden virallinen ympäristömerkki **Joutsen-merkki**.
- Pykälässä esitettäisiin lista ehdoista, jotka vaaditun merkin tulee täyttää. Lista poikkeaisi hiukan sanamuodoltaan hankintalain 30.3.2007/348 säädöksestä, mutta tarkoituksena ei olisi muuttaa merkittävästi säännöksen tulkintaa

PUOLUEETTOMAT MERKIT

- Merkille asetettavien vaatimusten tulisi perustua puolueettomasti todennettavissa oleviin ja syrjimättömiin perusteisiin. Merkit laatisi kolmas osapuoli, jonka suhteen merkkiä hakeva toimija ei voi käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa. Säännös sallisi kuitenkin laista 30.3.2007/348 poikkeavasti tietyn merkin vaatimisen.
- Merkin vaatimisen ehdoksi asetettaisiin edelleen se, että merkille asetetut vaatimukset koskevat ainoastaan perusteita, jotka liittyvät hankinnan kohteeseen. Jos merkki täyttää pykälässä luetellut edellytykset, mutta siihen sisältyy myös vaatimuksia, jotka eivät liity hankinnan kohteeseen, hankintayksiköt eivät saisi vaatia kyseistä merkkiä. Tällöin ne voisivat määritellä hankinnan kohteen viittaamalla kyseisen merkin yksityiskohtaisiin eritelmiin tai tarvittaessa niiden osiin, jotka liittyvät hankinnan kohteeseen ja soveltuvat kyseisen kohteen ominaisuuksien määrittelyyn.
- Edelleen, tiettyä merkkiä vaativan hankintayksikön olisi hyväksyttävä kaikki vaatimaansa merkkiä vastaavat merkit. Säännöksellä pyrittäisiin varmistamaan tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu.

ELINKAARIKUSTANNUKSET

- Hankintalakiin ehdotetaan uutta pykälää elinkaarikustannusten arvioimisesta tarjousten vertailussa. Pykälä perustuu hankintadirektiiviin. Pykälän tavoitteena on edistää älykkään, kestävä ja osallistavan kasvun Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita kestävästä ja innovatiivisista julkisista hankinnoista. Lainkohdan avulla hankintayksiköt voivat huomioida tarjousvertailussa hankinnan vaikutuksia myös laajemmin kuin pelkän hankintakustannuksen osalta.
- Pykälässä määriteltäisiin kustannukset, jotka lasketaan kokonaan tai osin elinkaarikustannuksiin. Elinkaarikustannuksen käsite sisältäisi kaikki rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen elinkaaren aikaiset kustannukset. Tämä merkitsee hankintayksikön sisäisiä tai käyttäjille aiheutuvia kustannuksia. Näitä ovat muun muassa
- tutkimus-, kehitys-, tuotanto-, kuljetus-, käyttö-, ylläpito- ja käytöstä poistokustannukset.
- Käyttökustannuksia olisivat esimerkiksi energian ja muiden resurssien kulutuksen kustannukset ja elinkaaren lopun kustannuksia esimerkiksi keräys-, jäte- ja kierrätyskustannukset.

ELINKAARIKUSTANNUKSET VOISIVAT SISÄLTÄÄ MYÖS KUSTANNUKSIA ULKOISISTA YMPÄRISTÖVAIKUTUKSISTA

- Näitä ovat esimerkiksi tuotteessa käytettyjen raaka-aineiden hankkimisesta aiheutuvista saasteista taikka itse tuotteen tai sen valmistuksen aiheuttamasta ympäristön pilaantumisesta johtuvat kustannukset, mikäli ne voidaan arvioida rahallisesti ja seurata.
- Tällaisiin kustannuksiin voi sisältyä edelleen kasvihuonepäästöjen ja muiden epäpuhtauspäästöjen kustannukset sekä muut ilmastonmuutoksen hillitsemisen kustannukset.
- Lainkohdassa listatut esimerkit eivät olisi tyhjentäviä. Elinkaarikustannuksiin liittyvä elinkaaren käsitteellä tarkoitettaisiin tuotteen olemassaolon tai rakennusurakan tai palvelun suorittamisen kaikkia peräkkäisiä tai toisiinsa liittyviä vaiheita

KUSTANNUSTEN ARVIOINTIMENETELMÄ

- Elinkaarikustannukset voidaan lakiehdotuksen mukaan huomioida tarjousvertailussa. Hankintalaissa ei kuitenkaan asetettaisi velvollisuutta kustannusten huomioimiseen. Muualla lainsäädännössä on sen sijaan voitu asettaa velvollisuuksia elinkaarikustannusten huomioimiseen.
- Laissa asetettaisiin lisäedellytyksiä ulkoisista ympäristövaikutuksista aiheutuvien kustannusten arviointimenetelmälle. Menetelmät olisi määriteltävä ennakolta riippumattomalla ja syrjimättömällä tavalla, ja niiden olisi oltava kaikkien asianomaisten osapuolten saatavilla.
- Lakiehdotuksen mukaan hankintayksikön olisi varsinaista elinkaarikustannusmallilla käyttäessään ilmoitettava hankinta-asiakirjoissa, mitkä tiedot tarjoajien ja ehdokkaiden on toimitettava kustannusten laskemista varten ja mitä menetelmää se käyttää elinkaarikustannusten laskennassa.

HANKINNOILLA VOIDAAN VAIKUTTAA

- Kestävän kehityksen huomioiminen
- Sosiaaliset näkökohdat
- Innovatiiviset toteutusvaihtoehdot

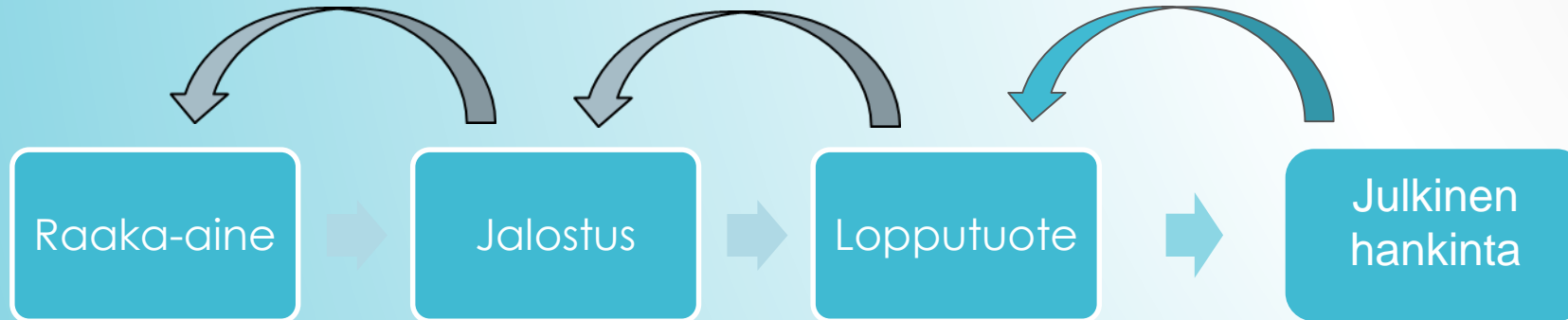
Uskalla ajatella toisin, mittaa tuloksia, älä pelkää kilpailutusprosessia.

Suunnittele yhdessä käyttäjien ja tuottajien kanssa, miten päästään parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen

KÄÄNTEINEN KILPAILUTUS UUDESSA HANKINTALAISSA

- Vuoden 2014 hankintadirektiivissä käännteinen kilpailutus katsotaan nimenomaisesti sallituksi. Direktiivin hankintasopimuksen tekoperusteita käsittelevän 67 artiklan 2 kohdan 2 alakohdassa todetaan seuraavaa:
- *"Kustannustekijä voidaan esittää myös kiinteän hinnan tai kustannuksen muodossa, jolloin talouden toimijat kilpailevat sen perusteella ainoastaan laatuperusteista."*
- Hankintalain kokonaisuudistuksen valmisteluryhmän mietinnössä (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 37/2015) on edellä mainittuun perustuen katsottu käännteinen kilpailutus mahdolliseksi ja todettu mietinnön 93 §:n 3 momentissa seuraavaa: *"Hankintayksikkö voi esittää hinta-laatusuhteen kustannustekijät myös kiinteän hinnan tai kustannusten muodossa, jolloin tarjoajat kilpailevat ainoastaan laatuun liittyvillä perusteilla."*

OSTO- JA MYYNTITAPAHTUMAAN LUOTAVA YHTEINEN KIELI

- Hankintayksikön ja yritysten on puhuttava samaa kieltä – standardit, mittausmenetelmät jne. Muuten saatu tieto ei ole vertailukelpoista.
- Tarjouspyyntöjen ympäristökriteerit tulisi AINA testauttaa yrityksillä ennen varsinaista kilpailuttamista.
- Ympäristötiedon onnistunut välitys vaatii oikein ajoitettua viestintää!
- Julkisen hankintayksikön tulisi vain kysyä sellaista tietoa jota itse osaa hyödyntää.

HYVIÄ KEINOJA KEHITTÄÄ YMPÄRISTÖVIESTINTÄÄ TUOTEKETJUSSA

- Markkinakartoitus: varmista mitä ja minkä tasoista ympäristötietoa yritykset pystyvät toimittamaan
- Eri todentamiskeinot vaatimuksille? Huomaa että sertifioidun tiedon saaminen maksaa ja vie aikaa (kohtuullisuus ja suhteellisuus)
- Hyödynnä kannustavia sopimusehtoja. Kaiken tiedon ei myöskään tarvitse olla valmiina tarjousvaiheessa.
- Ei kannata tehdä itse kilpailutusta liian vaikeaksi – vaatimuksia ja lisäpisteitä

KUN TULEVISTA HANKINNOISTA VIESTITÄÄN ENNAKKOON :

- Yritykset pystyvät valmistautumaan ja vastaamaan hankkijan tarpeisiin.
- Yritykset pystyvät suuntaamaan omia tulevaisuuden investointeja esimerkiksi tavoitteet täyttävään kalustoon
- Yrityksillä on aikaa muodostaa kumppanuuksia palvelun tai tuotteen tarjoamiseksi.
- Pohjustaa hyvien sopimuskumppaneiden löytämistä.
- Mahdollistaa hankintojen yhteensovittamisen muiden hankintayksiköiden kanssa.

TUNNE PAIKALLISET MARKKINAT JA HYÖDYNNÄ NIITÄ 😊

MITEN SITTEN TOIMITAAN

- Tehdään markkinakartoitus ja käydään vuoropuhelua
- Jaetaan hankinta sopiviin osiin ja hyödynnetään paikallisia markkinoita
- Käytetään määrittelyissä mahdollisuuksien mukaan ympäristömerkkejä laadun varmistamisessa
- Muistetaan sopimuksen aikainen yhteistyö, sillä päästään parhaisiin tuloksiin

KIITOS

Ju-Ha
Consulting Oy

Mia Koljonen
www.juhaconsulting.fi